

Karelerde Saklı Hüzün: Fotoğraf Sanatında Melankolinin Büyülü Dünyası¹

Bülent Ümit Erutku², Zehra Merve Bıyıklı³

ÖZ

İçsel durumdan yaratıcılığa, anlam arayışından ölüm düşüncesine kadar geniş bir yelpazede ele alınan melankoli, sanatın her alanında belirgin bir tema ve estetik bir deneyim olmuştur. Fotoğraf sanatında da melankoli, duygusal derinlikleri yansıtmak ve izleyicileri etkilemek için fotoğrafçıların kullandığı bir dil haline gelmiştir. Fotoğraf sanatçıları ruh hallerini ve etkileşimde buldukları ortamların dinamiklerini de yansıtarak melankoliyi farklı açılardan ele almışlardır. Melankoliyi ele alış tarzı zaman içinde değişen toplumsal durumlar, moda yaklaşımlar ve evrilen teknolojiyle de farklılık göstermiştir. Melankoliği ustalıklı yansıtan bazı ünlü fotoğrafçıların fotoğraflarında tercih ettikleri yaklaşımlardaki benzerliğin ne olduğu bu çalışmanın araştırma sorusudur. Amaçlı örneklemenin bir türü olan ölçüt örnekleme ile tespit edilmiş fotoğraflar; isim, baskı yöntemi, kadraj, aydınlatma, çekim mekânı, renk, figür ve duruş bağlamında betimsel analiz tekniği ile irdelenmiştir. Fotoğraf sanatında melankolinin ele alınışı ile ilgili yapılan literatür taramasında araştırmaya rastlanmamıştır. Örnek fotoğraflarda sanat fotoğrafı ya da belgesel tarzda çalışan fotoğrafçıların melankolik atmosfer için istisnalar olmakla beraber benzer yaklaşımlarda olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Fotoğraf, Melankoli, Görsel Anlatım, Henri Peach Robinson, Todd Hido.*

Sadness Hidden in Frames: The Magical World of Melancholy in Photography

ABSTRACT

Melancholy has been a prominent theme and aesthetic experience in every field of art, ranging from inner state to creativity, from the search for meaning to the thought of death. In the art of photography, melancholy has become a language used by photographers to reflect emotional depths and affect the viewers. Photographers have dealt with melancholy from different angles, reflecting their moods and the dynamics of the environments they interact with. The way of dealing with melancholy has also changed over time with changing social situations, fashion approaches and evolving technology. In this study, the research question of this study is what is the similarity in the approaches preferred by some famous photographers who reflect melancholy skilfully in their photographs. The photographs were identified by criterion sampling, a type of purposive sampling; The photographs identified by criterion sampling, which is a type of purposive sampling, were examined by descriptive analysis technique in the context of name, printing method, frame, lighting, shooting location, colour, figure and posture. No research was found in the literature review in terms of the handling of melancholy in the art of photography. In the sample photographs, it has been observed that photographers working in art photography or documentary style have similar approaches, although there are exceptions for melancholic atmosphere.

Keywords: *Photography, Melancholy, Visual Expression, Henri Peach Robinson, Todd Hido*

¹ Geliş Tarihi: 12 Mart 2024 – Kabul Tarihi: 07 Haziran 2024

² Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Fotoğraf Bölüm, berutku@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8801-8974>

³ Fotoğraf Öğretmeni, Halkalı Borsa İstanbul Çok Programlı Anadolu Lisesi, zmerve@marun.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0003-7095-9794>.

1.Giriş

Melankoli, etimolojik olarak Fransızca'dan *mélancholie* sözcüğünden gelir. "Mélancholie" ise Eski Yunanca "kara sevda" sözcüğünden alıntıdır. Eski Yunanca "kara safra" anlamına gelen sözcüklerin birleşmesi ile oluşmuştur (Etimoloji Türkçe, 2023). Antik Yunanda kara safranın melankoliye neden olduğu düşünülmüştür. Melankoli üzerine ilk kapsamlı tıbbi araştırmalar Antikçağ'da "Kos adasındaki tıp okulu" dan Hipokrat'tır. Ona göre; bedenin orta bölgesinde, safra kesesinin yaratmış olduğu sıvının koyuluğu melankoliye neden olmaktadır (Öztürk, 1988, :2). Teber, melankoli ifadesinin Hipokrat tarafından -olasılıkla Aristophanes ve Sophokles' in yapıtlarından esinlenerek- koymuş olduğunu düşünür (Teber, 2022, :14). Hipokrat "Aforizmalar" adlı eserinde melankoliyi korkunun ya da kederin uzun süre devam etmesi halinde oluştuğunu yazmıştır (Hippokrates, 2010). Platon, doğüstü güçlerin ve tanrıların öfkesinin melankoliye neden olduğunu düşünmüştür (Seven, 2018, :44). Aristoteles / Theophrast'un "Problemata Physica" kitabında melankolik olanları entelektüel başarılar ve sanatsal yaratıcılıkla ilişkilendirerek istisnai kişi olarak değerlendirilir ve onu felsefecinin doğası, ethosu olarak tanımlar (Kristeva, 2004, :15). Romalı hekim Celsus, melankoliyi bir tür delilik olarak tanımlamış, Galen ise melankolinin beynin normal aktivitesini engellediğini vurgulamış ve belirtilerini halüsinasyon, üzüntü ya da aşırı cesaret olduğunu belirtmiştir (Binggotti, 2022, :1).

Antik Çağ'ın aksine melankoliye Orta Çağ'da, kilisenin etkisiyle iyi gözle bakılmamıştır, aksine şeytani dürtüyle olan bir günah olarak görülmüştür. "Acedia" olarak da adlandırılan bu durumunun belir-

tisi, tembellik, acı, kaygı, hareketsiz kalma olarak değerlendirilmiştir (Johannisson, 2011, :78). İslam dünyasının en önemli filozofu ve hekimi İbn-i Sina ise "El-Kanun fi't-Tıbb" kitabında hastalık olarak gördüğü melankolinin belirlenmesi ve tedavisi hakkında detaylı bilgiler vermiştir: "Melankolinin istila belirtileri, titreyişe dönüşen derin korku, her konuda olumsuz fikirlere kapılmak, derin keder, önü alınmaz yalnızlık isteği, ağır sıkıntı duygusu..." (İbn-i Sina, 2007, :28). Pek çok düşünür tarih içinde melankoli hakkında farklı teoriler geliştirmiştir. Onlardan biri de rönesans döneminde "Melankolinin Anatomisi" kitabının yazarı Robert Burton 'dur. Burton, 1621 yılında yazdığı kitabında; geçici melankoliyi durgun, üzgün, yalnız, hisli ve huzursuz ifadeleriyle tanımlar ve devamında melankolinin insanoğlunun mayasında mevcut olduğunu yazmıştır (Burton, 2019. :289). Rönesans döneminde ise melankoli altın çağını yaşamıştır. Özellikle Hümanizm' in yaygınlaşması, düşünce alanında yaşanan gelişmeler insanın bir birey olarak ele alınması melankoliyi de bir kişilik tiplemesi haline getirmiştir. Bu konuda önemli rol alan Marsilio Ficino ve ondan etkilenen Yeni Platoncular' ın etkisi büyüktür. "Ficino sayesinde yeniden doğan üstün yetenekli melankolik insan fikri rönesans çağında yeniden kabul görmeye başladı. Zamanla melankoli, dehanın mutlak göstergesi olarak algılanmaya başladı. Bu özdeşleştirme, Avrupa kültüründe melankolik mizacın en kalıcı çağrışımlarından biri haline gelecektir" (Zhaparbekova, 2020. :42). Borgna, "Melankoli" kitabında rönesans döneminde Ficino'nun melankoliyi bir hastalık olarak görmemiş olduğunu, öte taraftan sağlıklı bir durum da olmadığını düşündüğünü; bu duygu durumunun dehalik ile ilintisinden söz etmiştir (Borgna, 2023, :43-47). Sren

Kierkegaard, melankoliyi ruhsal durum ve hayatın anlamıyla ilişkilendirmiştir. Kierkegaard'a göre melankoli, 'ruhun histerisidir' (Kierkegaard, 2013, :34). "Ölümcül Hastalık Umutsuzluk" adlı kitabında bu konuyu detaylandırır; ona 'ölümünü yaşamak' der (Kierkegaard, 1997, :26). Schopenhauer ise melankolinin kişilik özelliğinden söz eder (Özüaydın, 2017, :25). Martin Heidegger de "Varlık ve Zaman" adlı eserinde melankoliye başka bir açıdan bakmıştır ve ölümün insan yaşamında taşıdığı anlamı anlamak için bir fırsat olduğunu düşünmüştür. Sigmund Freud'un çalışmaları da melankoli konusunda önemli yer alır. Freud, 'Yas ve Melankoli' başlıklı makalesinde yas tutma ile melankoli arasındaki ilişkiyi psikanaliz çerçevesinde irdelemiş ve önemli düşünceler geliştirmiştir. Freud melankoliyi "ruhsal olarak derin biçimde acı veren üzüntü" (Freud, 2014, :19) olarak tanımlamıştır. Ona göre; melankolinin kaynağı, kişinin içsel çatışmaları ve bilinçdışı süreçleridir. Walter Benjamin ise melankoliyi bir hastalık olarak değil, dünyaya yönelik bir ruh hali olarak görür (2017, :30). Sontag, "Sanatçı: Örnek bir Çilekeş" kitabında Benjamin'in fikirlerini pekiştirirken "ölüm düşüncesi melankolik mizacın peşini bırakmadığı içindir ki dünyayı okumayı en iyi bilenler melankoliklerdir" ifadesine yer verir (Sontag, 1998, :109). Foucault, "Deliliğin Tarihi" kitabında melankoliye oldukça yer vermiştir. Kitabında, Willis'in 1672'de yazdığı "De Anima Brutorum" undan yaptığı alıntıda "melankoli 'de ... bir hüznün ve yalnızca az sayıda şey, hatta bazen tek bir meşguliyet karşısındaki bir korku..." ifadesini kullanır (Foucault, 2017, :302).

İçsel durumdan yaratıcılığa, anlam arayışından ölüm düşüncesine kadar geniş bir yelpazede ele alınan melankoli, sanatın her alanında belirgin bir tema ve estetik bir de-

neyim olmuştur. Doğaldır ki resim sanatında da melankoli yer almıştır. Bu bağlamda düşünüldüğünde ilk akla gelen isimlerden biri rönesans döneminde melankoli temasının önde gelen ismi Albert Dürer ve onun "Melencolia I" isimli oyma tablosudur. Romantik dönemin önemli ismi Casper David Friedrich'in insanın doğa karşısındaki melankolik halini gösteren "Bulutların Üzerinde Yolculuk" isimli tablosu akla gelen bir diğer eserdir. Vincent Van Gogh'un "Yıldızlı Gece" tablosu renkler ve fırça darbeleriyle yıldızlı bir gecede uyuyan bir kasaba manzarası oldukça melankoliktir. Edvard Munch'un ikonikleşmiş "Çığlık" tablosunda ise içsel çatışmalar, endişe ve yalnızlık görülür. Figürün yüz ifadesi ve soyutlanmış şekli içsel sıkıntı ve melankolinin sembolüdür. Pablo Picasso'nun "La Vie" tablosunda ise aşk, ölüm ve ruhsal çatışmaların harmanlandığı melankolik atmosfer görülür. İlk akla gelen bu örneklerden de anlaşılacağı üzere melankoliyi ressamlar farklı şekillerde ifade etmişlerdir.

Fotoğraf sanatında da melankoli, duygusal derinlikleri yansıtmak ve izleyicileri etkilemek için objektifin arkasındaki fotoğrafçıların kullandığı bir dil haline gelmiştir. Melankoliyi ele alış tarzı zaman içinde değişen toplumsal durumlar, moda yaklaşımlar ve evrilen teknolojiyle de farklılık göstermiştir.

2. Yöntem

İzleyicide melankolik etki yaratan fotoğraflarda -fotoğrafın kısıtlı anlatım olanaklarıyla- fotoğrafçıların tarihsel olarak bu etki için tercih ettikleri yaklaşımlarda benzerliğin ne olduğu bu çalışmanın araştırma sorusudur. Bu kapsamda fotoğraflarında melankoliyi ustalıkla yansıtan bazı ünlü fotoğrafçıların sanatsal yaklaşımları nitel araştırma yöntemi olan amaçlı örneklemenin bir türü ölçüt örnekleme ile tespit edilmiş ve betimsel

analiz tekniği ile irdelenmiştir (Ankara Üniversitesi Açık Ders, 2023).

3. Fotoğraf Sanatında Melankoli ve Fotoğrafçıların Yaklaşımları

Fotoğraf sanatında da fotoğrafçının duygusal derinliklerini yansıtmak ve izleyiciyi etkilemek amacıyla bu özel ruh hali tercih edilmiştir. Bu etkiyi vermek amacıyla fotoğrafçının seçtiği kompozisyon ve çekim tekniklerinin yanı sıra fotoğraf çektiği mekân önemlidir. Ancak; daha da önemlisi fotoğraflananın bakışları, vücut dili ve çekim ortamındaki atmosfer melankolik atmosferi oluşturmaya başlar. Bunlara ilave, izleyici de bu fotoğrafta kendi geçmişinden ortaklıklar da hissederse melankoli etkisi artmaktadır. Bu bağlamda düşününce Yacavone'in "Benjamin, Barthes ve Fotoğrafın Tekilliği" kitabında Benjamin'in melankolik bulunduğu Franz Kafka'nın çocukluk portresi için yazdıkları akla gelmektedir. Bu yazıda Kafka'nın çocukken çektiği bir fotoğrafın Benjamin'in kendi çocukluk fotoğrafına dönüşünü görürüz. Ona göre bu fotoğraf melankoliktir ve nedenlerini sorgular. Bu sorgulamayı da sanki o fotoğraftaki kendisiymiş gibi yazar; sonuçta çocuğun çekim yapılan stüdyo ortamı ile uyumsuzluğunu ve fotoğrafa yansımaları "yabancılaştırıcı ambiyanstaki çocuğun eşsiz kırılmalılığı" olarak ifade etmiştir (Yacavone, 2015: 84-91). Kitabın yazarı da "kederli bakışları eskimiş eşyaların melankoliyle karışık romantik birlikteliklerini anımsatarak imgeye şiddetli bir hüzün vermektedir" diyerek bizce doğru bir tespitte bulunmuştur (2015, :91). Gerçekten de fotoğrafın çekim atmosferi ile fotoğraflananın ifadesi bu büyülü aurayı oluşturmaktadır.

Fotoğraf sanatı tarihine bakıldığında birçok fotoğrafçının melankoli içeren fotoğrafları vardır. Ancak; bu çalışmada fotoğraflarının

çoğunluğunda melankoli halinin baskın olduğu fotoğrafçıları örnek olarak irdeledik. Bu bölüme her ne kadar yazıda yer alan fotoğrafların sanatsal üretimlerinden farklı da olsa bir psikiyatrist fotoğrafçının bilimsel gaye ile yaptığı seriden bahsederek başlamanın melankoliyi fotoğraf ile tespit etme çabasını anmayı önemli bulmaktayız. Bu isim Dr. Hugh Welch Diamond'dır (1809-1886) ve 1848'den 1858'e kadar, kadınlar bölümünün şefi olduğu İngiltere'deki Surrey County Akıl Hastanesi'nde zihinsel bozuklukları olan hastaların yüz ifadelerini belgelemek için fotoğraflar çekmiştir. Diamond, bir hastanın zihinsel durumunun fizyonomisinde ortaya çıktığına inanmış ve bu fotoğrafları ruhsal bozuklukların (özellikle melankoli ve depresyon) teşhisine yardımcı olmak için kullanmıştır. (Getty Museum Collection, 2022).

Henri Peach Robinson (1830-1901), 19. yüzyılın önemli İngiliz fotoğrafçılarından biridir ve özellikle kompozit fotoğraf çalışmalarıyla anılır. Kompozit baskının "fotoğrafçıya çok daha fazla özgürlük ve doğayı temsil etmek için çok daha büyük olanaklar sağladığına inanmıştır" (Hirsch, 2000, :126). Robinson, Victorian döneminde fotoğrafçılığın gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Hirsch'e göre Robinson'un alegorik fikirleri, büyülü duyguları o kadar başarılıydı ki 1880'lere kadar fotoğrafik söyleme hâkim olmuştur (2000, :126). Onun fotoğrafları bize fotoğrafın sadece belgeleme amacı olmadığını, bir sanat formu olabileceğini düşündüğünü ve uyguladığını gösterir.

Robinson'ın en ünlü çalışmalarından biri Resim 1'de yer alan "Solup Gitmek" (Fading Away) adlı fotoğrafıdır. Bu fotoğraf, cam negatiften yapılmış albümin baskıdır (Met Museum, 2023). Fotoğraf, beş farklı

negatiften oluşturulmuş ve bir genç kızın hastalıkla boğuştuğu ve yaşam gücünün azaldığı melankolik bir sahneyi gösteren kompozit bir çalışmadır (2000, :126). Bu eser, Victorian dönemindeki fotoğrafçılık anlayışını ve estetik tercihleri yansıtan önemli bir örnektir.

Resim 1. Henri Peach Robinson. Solup Gitmek (Fading Away). 1858.

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/302289>.

Fotoğrafın loş bir mekânda kurgulanmış olması, yumuşak ışık ile genç kızın yatağını ve hastalıkla boğuşan yüzünün vurgulaması odanın genel atmosferini melankolik yapmaktadır. Yatan genç kızın zayıflığı, solgun yüzü ve hemen yanı başında duran kişilerin duruşları hastalıkla mücadele eden ve yaşam gücünü kaybeden genç kızın, izleyicide ölümün yaklaştığı düşüncesini uyandırır. Bu atmosfere geri plandaki yarı kapalı perdelerin ve çiçeklerin varlığı hayatın geçiciliğini sembolize eder.

Weaver, Robinson'un bu ünlü fotoğrafı için farklı bir yaklaşımda bulunur. "Fotoğrafın konusunun tüberkülozdan ölüm olduğu söylenmekle birlikte, ev hayatının bu samimi görüntüsü belki de fiziksel olduğu kadar ahlaki bir hastalığı da tema ediyor olabilir. Sırtını kıza dönmüş olan adam, izleyicinin onu baba, koca ya da sevgili olarak tanımlamasına olanak tanır. Kederiyle bir bastırılmışlık ve suçluluk duygusu uyandırır. Dökülen çiçekler ve batmakta olan gün sadece

ölümü değil, günahı da çağırıştırır. Kadın bizde, ilan edilmemiş aşkın onu içten içe kemiren suçlu bir tutku olabileceğine dair rahatsız edici bir his uyandırıyor" (Weaver, :190). Weaver'in bu fikri bir yorumdur ancak ortada olan ise; Viktorya döneminde sanatçıların çoğunlukla tercih ettiği melankoli ve ölüm teması Robinson'un tasarladığı "Solup gitmek" fotoğrafında da kompozisyonu, sembolleri ve estetik seçimleri ile görülmektedir.

Julia Margaret Cameron (1815-1879), İngiliz fotoğrafçı (orijinal ismi Julia Margaret Pattle), 19. yüzyılın en önemli portre fotoğrafçılarından biridir. Döneminin ünlü sanatçı ve düşünürlerinin fotoğraflarının yanı sıra, mitolojik ve dini temaları da içeren kompozisyonlar da çekmiştir (Met Museum, 2004).

Viktoryan dönemindeki pek çok fotoğrafçı da olduğu gibi romantik ve Pre-Raphaelite resmin etkisi fotoğraflarında görülür (Britannica, 2023). Ancak; onun fotoğraflarındaki duygusal derinlik onun çalışmalarını ayırt edici kılar. Döneminin teknik zorluklarına rağmen oldukça sanatsal portreler çekmiştir. Bunu da yumuşak netlik, dramatik ışıklar ve modelin pozu sağlamıştır. Cameron'un portre fotoğraflarının çoğunda modeller içsel düşüncelere dalmış, hüzünlü olarak görülür.

Resim 2'de görülen Cameron'un 1866 yılında çektiği 'Beatrice' isimli portre fotoğrafı yer almaktadır. Fotoğraf cam negatiften üretilmiş albümin baskıdır (Met Museum, 2023). Bu portre fotoğrafında modelinin vücut yönü ile başı hafif eğimli olarak izleyiciye dönüktür. İzleyici ile göz teması kurmayan ve aşağıya doğru bakan gözler hüzünlü bir atmosfer sağlamıştır. Modelinin bu duruşu ve ifadeleri, fotoğraf genelinde netsizliğin hâkim olması, net bölgenin az

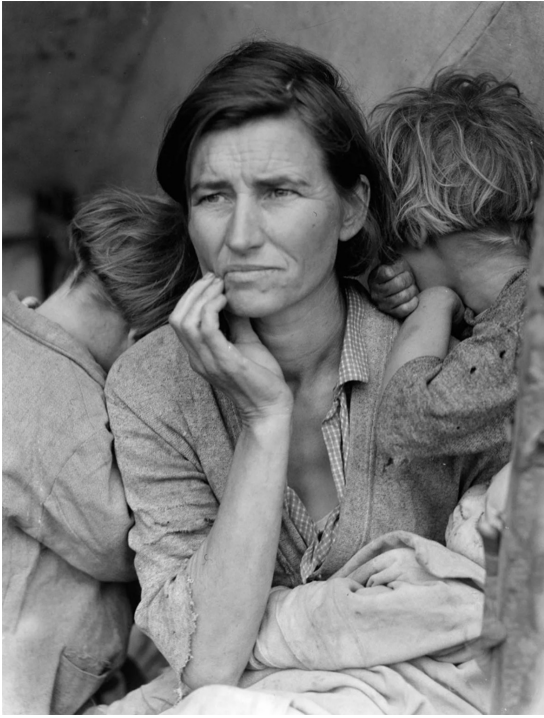
olması ve yanal ışık içsel yalnızlığı da akla getirmektedir. Cameron bu fotoğrafı doğal bir anda çekmiş olabilir. Onun doğal ve içsel anlara odaklanması, melankolinin estetik bir şekilde ifade edilmesine katkıda bulunduğu söylenebilir. Fotoğraflanan anın doğallığı ve içtenliği, izleyiciye duygusal bir bağ kurma fırsatı sunar.

Resim 2. Julia Margaret Cameron. Beatrice. 1866. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Julia_Margaret_Cameron-Beatrice.jpg.

Dorothea Lange (1895-1965), Büyük Buhran döneminde çektiği fotoğraflarla tanınmış Amerikalı belgesel fotoğrafçıdır. Önceleri ülkedeki ekonomik sıkıntıların baş gösterdiği sırada sokaklarda işsiz erkeklerin fotoğraflarını çekmiş, bu seri çalışması ona adı sonradan Tarım Bakanlığının Çiftlik Güvenlik İdaresi olan FSA'nın dikkatini çekmiş ve kurum adına kırsal kesimdeki yoksulların yaşamını belgeleme projesini sağlamıştır. Lange, bir süre göçmen işçilerle yaşamış ve çektiği fotoğraflar onların kendi sözlerinden altyazı ile sunulmuştur (Britannica, 2023).

Lange "Göçmen Anne" (Migrant Mother) adlı Resim 3'te görülen fotoğrafını, 1936 yılında Amerika'daki Büyük Buhran döneminde, FSA projesi kapsamında çalışırken California'daki Nipomo Çadır Kampı'nda çekmiştir (Stetler, 2015, : 311). Fotoğraf, siyah/beyaz gümüş jelatin baskıdır (MoMA, 2023). Stetler, Lange'in fotoğraftaki yedi çocuklu kadınla tesadüfen tanıştığını ve onların fotoğraflarını kısa bir sürede çektiğini yazar (2015, :311). Buna rağmen "Göçmen Anne" fotoğrafı o dönemi anlatan ikonlaşmış bir fotoğraftır. Fotoğraf, siyah/beyaz gümüş jelatin baskıdır (MoMA, 2023). Fotoğrafta görülen kadının merkezi konumdaki yüz ifadesi, gözleri, eli ve kadının vücut dili, çocuklarının duruş şekli, zorlu yaşam koşulları ve belirsiz bir gelecek karşısında duyulan kaygı dolu bir melankoliyi yansıttığı görülür. Büyük Buhran dönemi sırasında birçok aile ekonomik zorluklarla boğuşuyordu ve bu durumun insanların ruh hallerini olumsuz etkilediği öngörülebilir. Kadının yüzündeki ifade ve duruşu, umutsuzluğu ve geleceğe dair belirsizliği de temsil ettiği düşündürmektedir. Gelecekle ilgili belirsizlik duygusu melankolik bir atmosferi yaratmaktadır. Aynı zamanda kadının, çocuklarına yönelik bir koruma hissi taşıdığı söylenebilir. Bu, anneliğin fedakarlığını ve aynı zamanda onun iç dünyasındaki derin duygusal deneyimleri de ifade eder. En nihayetinde bu bir portre fotoğrafıdır, ancak sadece bireysel bir hikâyeyi değil, aynı zamanda o dönemdeki birçok insanın yaşadığı zorlukları ve çaresizliği temsil etmektedir. Fotoğraf, izleyiciye o yıllarda yaşanan zorlukları ve insanların duygusal hallerini anlamak için aracılık eder. Bu durumun bu fotoğrafta yoğun melankoli atmosferiyle empati ve anlayış duygularını da tetiklediği söylenebilir.

Resim 3. Dorothea Lange. Göçmen Anne (Migrant Mother). 1936.

<https://cdn.britannica.com/17/71217-050-6690956F/Migrant-Mother-photograph-Nipomo-California-Dorothea-Lange-1936.jpg>

W. Eugene Smith (1918-1978), belgesel fotoğrafçılığın önemli isimlerinden biridir ve insanların yaşamlarını anlatan etkileyici fotoğraflar çekmiştir. II. Dünya Savaşı sırasında savaşın etkilerini ve askerlerin yaşamlarını belgelemiş ve bu çalışmaları ün kazanmıştır. Smith'in fotoğrafları, insanların duygusal deneyimlerini ve gerçeklikleri anlamamıza yardımcı olan güçlü bir şekilde anlatılmış hikayeler sunar.

Smith, "İspanyol Uyanışı" (Spanish Wake) adını verdiği belgesel serisinde İspanya'nın Deleitosa adlı küçük bir köyünün yeniden canlanış hikayesini anlatır. İspanya İç Savaşı (1936-1939) sonrasında köyün nüfusu azalmış, çoğu köylü ölmüş ya da sürgüne gönderilmiştir. Bu dönemde köy adeta bir 'ölü köy' haline gelmiştir. Ancak 1951'de köy halkı geri dönmeye ve köylerini yeniden

inşa etmeye başlamıştır (Cosgrove, 2023). Serideki bazı fotoğraflarda, savaş sonrası yıkımı ve köyün boşluğunu yansıtan manzaralar bulunmaktadır. Bu fotoğraflar, bir zamanlar canlı olan bir yerin nasıl terk edilmiş ve tahrip olmuş bir hale geldiğini gösterir. Fotoğraflar, geçmişin hatıralarına ve kaybolan değerlere bir özlemi ifade eder. Bu nostalji, insanların yaşadıkları kayıplar ve zorluklarla başa çıkmaya çalıştıklarını gösterir. Seri, köy halkının bir araya gelerek yeniden inşa etme çabalarını işaret eder. Bu, melankoliyi aşma ve umudu yeniden kazanma sürecini simgeler. Topluluk dayanışması, birlikte çalışma ve geçmişi geride bırakma isteği bu fotoğraflarda hissedilir. Seri, köylülerin kişisel hikayelerini ve deneyimlerini yakından takip eder. Bu, insanların travmalarıyla yüzleşmeleri ve yaşadıkları acıya rağmen ileriye bakma yeteneklerini vurgular. W. Eugene Smith'in "İspanyol Uyanışı" fotoğraf serisi, melankoliyi, kayıpları ve zorlukları anlatmanın yanı sıra insanların direnç ve umutla nasıl başa çıktığını da yansıtır. Köyün yeniden canlanma hikayesi, insan doğasının gücünü ve dayanıklılığını kutlayan bir anlam taşır.

Smith'in bu seri içinde 1951 yılında çektiği Resim 4'teki fotoğrafında eski bir evin odasında yatakta yatan bir ölü ve ona bakan kadınlar yer alır. Fotoğraf siyah/beyaz gümüş jelatin baskıdır. (Museo Reina Sofia, 2010). Ölü'nün yüzündeki ışık ile ona bakan kadınların yüzlerindeki farklı aydınlatma tonları ile oldukça melankolik bir sahne oluşmuştur. Fotoğrafçının seçtiği kadraj, dramatik aydınlatma ve kadınların yüz ifadeleri (üzgün ama dirayetli) sayesinde fotoğraf ölüm duygusunu izleyenle paylaşmaktadır. Bu fotoğraf Smith'in, Deleitosa köyündeki fotoğraf serisinin hem en güçlü karesi hem de asıl konusu olan kabulleniş ve yeniden canlanış sürecini anlatan melankoli dolu

karedir. Fotoğraflarındaki duygusal atmosfer için kendi ifadesi oldukça kıymetlidir: “Hiçbir zaman iyi ya da kötü hiçbir fotoğrafı duygusal kargaşa içinde bedelini ödemedim yapmadım” (W. Eugene Smith Memorial Fund, 2023).

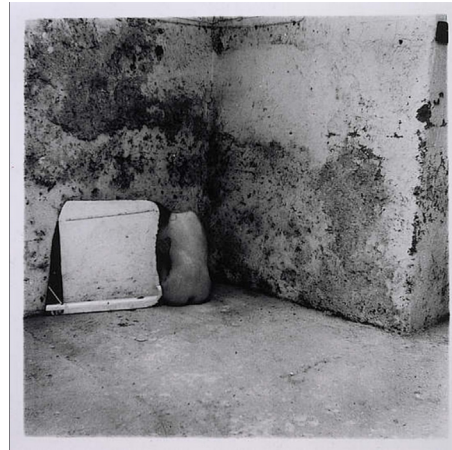
Resim 4. W. Eugene Smith. İspanyol Uyanışı (Spanish Wake). 1951.

<https://scma.smith.edu/blog/w-eugene-smiths-spanish-wake>.

Francesca Woodman (1958-1981), 20. yüzyılın sonlarına doğru kısa bir süre içerisinde yaptığı kavramsal çalışmalarla tanınan genç bir fotoğraf sanatçısıdır. Woodman'ın fotoğrafları, kendine özgü tarzıyla içsel keşifler barındırır. Bunu da kendi bedeni ile kimliğini sorgulayan kurgularla yapar. Fotoğraflarında çoğunlukla çıplak ya da yarı çıplak, bulanık ve soyutlanmış bir şekilde tasvir edilmiş genç kadın figürü bulunur. Bu figürler, çoğu zaman mekânla etkileşim içinde ya da mekânın bir parçasıdır. Fotoğraflarındaki estetik doz, gerçeküstü gibi bir atmosfer yaratırken aynı zamanda izleyiciyi düşünsel bir yolculuğa davet eder. Onun fotoğrafları genellikle içsel bir arayışın ifadesini taşır. Kendi bedenini ve mekânı kullanarak, özne ile nesne arasındaki sınırları sorgular. Kadın bedeni üzerinden kimlik, özgünlük, varoluşsal sorunlar ve cinsellik gibi konuları işler. Woodman'ın fotoğrafları aynı zamanda teatral bir boyut taşır. Mekânlar ve objeler, bir sahne gibi düzenlenir ve figürlerin etrafında bir hikâye

anlatır gibi görünür. Bu fotoğraflarına daha derin bir anlam katılmasına ve izleyicinin sanatçının iç dünyasına daha fazla nüfuz etmesine olanak tanır.

Resim 5'te yer alan “Kendini kandırmak 5” (Self Deceit 5) isimli fotoğrafı siyah/beyaz gümüş jelatin baskıdır (National Galleries Scotland, 2020). Bu fotoğrafta Woodman, fotoğrafının öznesi durumundadır. Duvar ile birleşen bedeni ve çevresini kuşatmış duvarın lekeli, kirli görünümü izleyiciye hüzünlü bir atmosfer sunar. Aynı zamanda kendini duvara dönük konumlandırması, yanında boşluğu gösteren bir aynanın varlığı içsel sıkışmışlığı ve belki de duygusal olarak kaçışı ifade edebilir. Bu durum, Woodman'ın fotoğraflarında sıkça deneyimlediği kimlik bulma süreci ile ilişkilendirilebilir. Genç yaşta intihar etmiş olan Woodman'ın yaşamının trajik sonu göz önünde bulundurulduğunda onun bu fotoğrafı daha da derin bir anlam taşır. Soyutlanmış bir mekân, bedeninin duruşu, yüzünün görülmemesi ve boş ayna izleyiciye sanatçının içsel dünyasının karmaşıklığını ve belirsizliğini gösterir; bu da izleyiciyi melankolik düşünce ve duygu evrenine davet eder.

Resim 5. Francesca Woodman. Kendini Kandırmak 5 (Self Deceit 5), Rome, 1978.

<https://lapetitemelancolie.net/2013/12/27/francesca-woodman-self-deceits-serie-rome-italy-1978/>.

Todd Hido (1968-), Amerikalı, sanat eğitimi almış çağdaş fotoğraf sanatçısıdır. Özellikle “Gece Evler” (Homes at Night), İç Mekanlar (Interiors), “Manzaralar” (Landscapes) ve “İnstamatik” (Instamatic) serilerindeki gizemli ve hüzün taşıyan duygu yüklü fotoğraflarıyla tanınmıştır. Hido, çoğunlukla alacakaranlığın verdiği tekinsiz hissi barındıran dış mekân çekimlerinde çocukluğunun geçtiği kasabanın etkili olduğunu belirtmiştir (Omowale, 2016). O serisinde her fotoğrafı izleyiciyi içine çeken ama aynı zamanda tedirgin edecek bir belirsizlik barındırır. “İç Mekanlar” (Interiors) dizisinde fotoğrafın tüm anlatım olanaklarını kullanarak melankoli elde etmiştir. Fotoğraflarında renk kullanıma özel önem verdiği görülmektedir.

Todd Hido'nun Lens Culture için yaptığı röportajda Coralie Kraft'ın ‘Gece Evler’ serisini temellendiren bir anlatı var mı sorusuna şu şekilde cevap vermiştir: “Bana göre, bir sanat eserinden çıkarılan anlam veya anlatılar izleyiciye aittir. Her zaman birden fazla yorum vardır, ancak “Gece Evler” serim hakkında duyduğum en ilginç şeylerden biri, insanların bana kendi geçmişlerinden bir şeyi hatırlattığı için işimle bağlantı kurduklarını söylemeleri. Yani, bir bakıma, hafıza aslında işin temelini oluşturan şey olabilir. Hido'nun bu ifadeleri bizce diğer serileri için de geçerlidir. Onun fotoğrafa yaklaşımını gösteren şu ifade de Hido'nun fotoğraf dünyasını anlatmaktadır: "Sadece bir fikir ya da konseptle ilgili olan fotoğraflar benim için eninde sonunda yavan kalı-

yor. Gerçekten işe yaraması için daha fazla bir şey, duygusal bir kanca olmalı" (Kraft, 2018).

Lucia Davies'in Dazed Digital için Todd Hido ile yaptığı röportajda Davies'in “fotoğraflarınızda çok tedirgin edici bir atmosfer var, bu her zaman kasıtlı mı ve neden böyle tekinsiz kareler çekmeyi seçiyorsunuz? Karamsar bir insan mısınız?” sorularına aslında karamsar bir insan olmadığını ama bu duygunun onu cezbedtiğini belirtmiştir. Aynı röportajda geçmişinden çok etkilendiğini söylemiştir (Davies, 2010).

Todd Hido'nun çalışmaları, genellikle kişisel anıları, hüznü ve insanın iç dünyasını keşfetmeye odaklanır. Gizemli atmosferi ve anlatım tarzı, fotoğraf dünyasında kendine özgü bir yer edinmesini sağlamıştır.

Resim 6'daki fotoğraf “İç Mekanlar” (Interiors) serisinden bir çalışmadır. Zemini kahve rengi kirli görünümde bir halı ile kaplı, sağ taraftaki duvar ile tavan oldukça koyu görünümlü, sol da ise duvar görülmüyor. Karşı cephedeki duvar nispeten daha aydınlık ancak üstündeki kimi gölgeler ve tonu ile oldukça kullanılmışlık hissi veriyor. Bu duvarın solunda yarı açık olduğu tahmin edilen ahşap bir kapı yer almakta. Onun yüzeyi de halı gibi yıpranmış. Sessizliğin içinde yaşanmışlık izlenimi veren kullanılmış ve terk edilmiş, bomboş bir oda. Bu boşluk yaşanmışlıkları anımsatıyor. Fotoğraf, iç mekandaki yaşanmışlıkları ve geçiciliği renk, ışık, gölge, boşluk ve detaylarla melankolik olarak izleyiciye aktarmaktadır.

Resim 6. Todd Hido, İç Mekanlar
(Interiors #4042-B), 1996.
<http://www.toddhido.com/interiors>.

Portekizli günümüz genç fotoğraf sanatçılarından Henri Prestes, fotoğraflarındaki melankoli, hüzün ve yalnızlık gibi duygusal temaları yansıtan gece ya da az ışıklı sahneleriyle tanınır. Prestes'in çalışmaları hafızanın geçici doğası üzerine kuruludur. Fotoğraflarını çektiği eski binalarda, terk edilmiş mekanlarda, bomboş sokaklarda, puslu ağaçlıklarda, ormanlarda, ıssız banliyölerde, çoğunlukla belirsiz ve gölgeli figürler zamansız bir görüntü oluşturur. Çalışmalarının çoğu izleyiciye yalnızlık, yabancılaşma ve nostalji duygularını aktarır. Ama bir taraftan da sinemadaki suç ve karanlık atmosferler barındıran, gizem ve tehlike dolu korku öğeleriyle bezenmiş “neo-noir” estetik yaklaşımları çağırıştırır. Tüm bunlar güzel ve dingin görüntü içinde oluşur. Prestes'in estetik kaygıyla kurguladığı kad-

rajlar için Todd Hido' dan ilham aldığını düşünenler de olmuştur (Ginn, 2023) Prestes, çocukluğunu geçirdiği Portekiz kasabasında çocukluğundan hatırladığı yoğun sisli ya da şiddetli yağmur sahnelerini bilinçli kullandığını ifade etmiştir. (Ginn, 2023). Çekim yapacağı bölgeyi önceden keşfederek havanın sisli ya da yağmurlu olduğu günü beklediğini; bunun kendisine çocukken büyüdüğü kasabada yaptığı keşifleri hatırlattığını, تنها ortamlarda huzur bulunduğunu söylemiştir (Nowhere Newsletter 11: Henri Prestes, 2020).

Resim 7'de Henri Prestes'in “Kasabanın Kıyısında” (At The Edge of Town) adlı fotoğrafı görülmektedir. Gece çekilmiş bir eski bina fotoğrafı. Fotoğrafın bu zaman diliminde çekilmiş olması, izleyicide bir yalnızlık ve hüzün duygusu oluşturmaya başlıyor. Bina'nın iki cephesi görünüyor ve önünden ikiye ayrılan yol geçmekte. Bina boş gibi, boyası eskimiş. Fotoğrafın üçte ikisini kaplayan bu eski ve büyük bina, geçmişin izlerini taşıyan bir sembol olabilir. Duvarlarının boyası dökülmüş olması zamanın etkilerini yansıtarak melankolik bir atmosfer yaratmaktadır. Aynı zamanda bu bina, zamanın değişimini ve geçmişin kaybını sembolize edebilir. Arnavut kaldırımlı yolun ince bir katman karla kaplanmış olması fotoğrafta dikkat çekiyor. Fotoğrafın en aydınlık bölgesi burası. Kar, sakinliği ve sessizliği simgeler. Yolun ikiye ayrılması geleceğe yönelik belirsizlik duygusu uyandırabilir. En nihayetinde; “Kasabanın Kıyısında” (At The Edge of Town) fotoğrafı, gece atmosferi, eski bina, kar kaplı yol ve seçilen renk tonları gibi unsurlarıyla izleyicide melankolik duygular uyandırmayı amaçlayan güçlü bir kompozisyon sunmaktadır.

Resim 7. Henri Prestes. Kasabanın Kıyısında
(At The Edge of Town).

<https://henriprestesp.com/upcoming/9g0qiklwk-m71o8hwcxjedjfb9zrnn7>.

Gabriel Isak (1990-), İsveç'te yaşayan ödüllü genç bir fotoğrafçıdır. (Singularart, 2023). Isak'ın fotoğrafları, izleyiciyi kendi bilinçdışı durumlarını sembolize eden yalnız figürlerin iç dünyasıyla etkileşime girmeye davet ettiği gerçeküstü ve melankolik sahnelerden oluşur. Fotoğraflarının çoğunda tek renk hakimdir ve oldukça grafiksel sade kompozisyonlarında içe dönük sembolik anlamlar barındıran kuş, deniz ve sis kullanmayı tercih etmiştir. Kendi ifadesiyle; insan psikolojisi, rüyalar ve romantizminden beslenmesinin yanı sıra kendi yaşanmışlıklarından, özellikle de depresyon geçirdiği yıllardan esinlenen temalara odaklanmıştır (Gabriel Isak, 2023). Isak, çalışma yöntemini şöyle özetler: " Her zaman iç sesinizi dinleyin ve hayatınız boyunca size rehberlik etmesine izin verin. İşimde kendi tarzımı ve hayattaki yönümü bulmama yardımcı olan şey budur " (Singularart, 2023).

Resim 8'de yer alan "Mavi" serisinden "Işığa doğru" (Into The Light) isimli bu fotoğrafın atmosferi, bir rüya, gerçeküstü dünya hissi yaratıyor; her yer mavi ve buzlarla kaplı deniz. Deniz dingin ve gökyüzünün maviliğinde dolunay var. Bembeyaz buzun üstünde yatan insan figürünün, izolasyon ve yalnızlık duygusunu temsil ettiği düşünülebilir. İnsan figürü, çevresindeki dingin denizin ortasında küçük, savunmasız ve yalnız bir varlık gibi görünüyor. Fotoğraf estetik açıdan güzel ve izleyiciye dingin bir deneyim sunuyor gözüküyorsa da onun bu fotoğrafı diğerlerinin çoğunda olduğu gibi kişisel derinliklerdeki kaosu dingin görünümü gibidir; başka bir ifadeyle dinginliğin içindeki çılgınlıktır.

Resim 8. Gabriel Isak. Işığa Doğru
(Into The Light). 2020.

<https://www.gabrielisak.com/>.

Ilona Langbroek (1970-), 2019 yılında Amsterdam'da Fotoacademie'dan "Sessiz Kayıp" (Silent Loss) adlı fotoğraf serisiyle mezun olan günümüz genç fotoğraf sanatçılarından (Ilona Langbroek 1970, 2023). "Sessiz Kayıp" serisi, eski Hollanda Doğu Hint Adaları'ndaki aile geçmişine dayanan kişisel bir seridir. Onun melankoli

dolu bu serisi bağımsızlıktan sonra ülkelerini terk etmek zorunda kalan çok sayıda insanın kayıp kimliği ve bu kayıpla ilgili uyku da olan ancak hala çok canlı olan duyguları hakkındadır. Kendi ifadesiyle; "Çalışmalarım da, artık var olmayan bir zaman dilimine, bir ülkeye ve bir hayata yönelik bir duyguyu temsil ediyorum. Ülkemizdeki birçok insanın koparıldığı bir yer. Bu insanlar arasında kayıp ve hüzün duygusu hâkim. Büyükannem ve büyükbabamın hikayesi..." (Linckens, 2021). Böylesi geri planı olan fotoğrafları oluştururken de fotoğraflarında "aydınlık ve karanlık arasındaki kontrastı ve aralarındaki alacakaranlık kuşağını kullanmayı sevdiğinden bahseder." -Ilona Langbroek (Ilona Longbroek, 2023). Flor Linckens, 2021 yılında Langbroek için yazdığı yazının başlığını "Çok gizemli bir ülke için bir tür nostalji" olarak belirlemiş ve yazısında serinin başlığında derin bir acı var diyerek, 'Sessiz Kayıp' serisi için çözülmemiş bir kaybın görselleştirilmesi ifadesini kullanmıştır (Linckens, 2021).

Resim 9'da Langbroek'in "Sessiz Kayıp" (Silent Loss) serisinden "Zamanın Sisleri" (Mists of Time) isimli fotoğrafı yer almaktadır. Krem rengi eski bir kapı, kadrajın en dışından içine doğru bir koridor görülmektedir. Duvarlar ve ahşap zemin yıpranmıştır. Yanal ışık kullanılmıştır. Açık kapının önünde ilk boşlukta eski bir etajer, üstünde küresel formda bir vazo ve içinde kuru bir dal bulunmaktadır. Fotoğrafta hâkim renk ve tonlar olan krem ve yıpranmış ahşap tonları, mekânın eskiliğini yansıtıyor. Ahşap zeminin ve duvarların yıpranmışlığı ve rengi zamanın etkilerini açıkça gösteriyor. Bu renkler, fotoğrafın melankolik atmosferini derinleştiriyor. Daralan koridor perspektifi, izleyiciyi içine çekiyor. Bu, geçmişin derinliklerine, hatıraların gizemli koridorlarına bir göz atma fırsatı sunuyor. Fotoğrafta ya-

nal ışık kullanımı, dramatik bir etki yaratmış. Gölgeler, geçmişin gizemini ve bilinmezliğini temsil ediyor gibidir. Eski etajer, anıların sembolü olduğunu düşündürebilirken, vazo ve içindeki kuru dal ise yaşamın geçici doğasını hatırlatıyor.

Düşünmeyi ve hissetmeyi teşvik eden bu "Zamanın Sisleri" (Mists of Time) isimli fotoğraf; fotoğrafın anlatım dilini oluşturan sanatsal öğelerle (renk, perspektif, semboller ve ışık kullanımı ile) melankoli temasını izleyiciye aktarmaktadır.

Resim 9. Ilona Langbroek. Sessiz Kayıp (Mists of Time #1), 2023.

<https://www.ilonalangbroek.com/gallery-mob?pgid=kq8i8uoc-5c3724fe-2dae-484a-b90f-c46489d-6df9c>.

4. Bulgular

İrdelenen fotoğrafların yıllara göre isim ve baskı yöntemleri şu şekildedir: Henri Peach Robinson, "Solup gitmek", Albümin baskı, 1858; Julia Margaret Cameron. "Beatrice", Albümin baskı, 1866; Dorothea Lange. "Göçmen anne", Siyah/Beyaz baskı, 1936;

W. Eugene Smith. “İspanyol uyanışı”, Siyah/Beyaz baskı, 1951; Francesca Woodman. “Kendini kandırmak”, Siyah/Beyaz baskı, 1978; Todd Hido, “İç mekanlar”, Renkli baskı, 1996; Gabriel Isak. “Işığa doğru”, Renkli baskı, 2020; Henri Prestes. “Kasabanın kıyısında”, Renkli baskı, 2019; Ilona Langbroek, “Zamanın sisleri”, 2023.

Örnek fotoğraflara bakıldığında: İki fotoğraf hariç diğer yedisi dar kadrajla çekilmiştir; bir fotoğraf hariç diğerleri az ışıklı fotoğraflardır. Fotoğrafların altısı iç mekânda ikisi dış mekânda çekilmiş, biri ise sayısal ortamda oluşturulan dış mekân görüntüsündedir. Dört fotoğraf renkli, beş fotoğraf siyah-beyazdır. Renkli fotoğrafların hiçbirinde sıcak renk kullanılmamıştır. Dokuz fotoğrafın beşinde insan figürü yer almaktadır. İnsan olan fotoğraflarda ise objektife (izleyiciye) bakan bulunmamaktadır.

5. SONUÇ

Melankoli, genellikle hüznün, nostalji ve içsel bir boşluk duygusuyla ilişkilendirilen bir ruh hali olarak tanımlanır. Melankoli, antik çağdan günümüze tıptan felsefeye, sanata geniş alanda yer bulmuştur. Sanatın zengin anlatım biçimleri içinde tarih boyunca tema olarak yer almış ve almaktadır. Sanatta melankoli, insan doğasının karmaşıklığına ve içsel dünyanın zenginliğine ayna tutar. İçinde melankoli barındıran eserler, izleyiciyi düşünmeye, duygusal bir yolculuğa çıkmaya dolayısıyla insanlığın ortak deneyimlerine yöneltir.

Fotoğraf sanatında da melankoli güçlü bir ifade şeklidir ve fotoğrafçılar, kişisel deneyimlerini ve dünyaya bakış açılarını bu özel duygu halini yansıtmak için kullanırlar. Fotoğrafçılar, izleyicilerine içsel dünyalarını açarak onları melankoli dolu bir yolculuğa çıkarmak için kendi tarzlarını geliştirmişlerdir. Bu sayede, fotoğraf sanatı, insanların

duygusal bir bağ kurduğu ve hayatın karmaşıklığına, güzelliklerine dair derin düşüncelere sürüklendiği etkileyici bir araç haline gelir. Fotoğraf sanatı tarihine bakıldığında fotoğrafta melankolik atmosferi oluşturan unsurların farklılığı toplumsal durumlara, moda yaklaşımlara ve dönemin teknolojik imkanlarına bağlı olarak değişmiştir. Fotoğraf sanatının ilk dönemlerindeki melankolik sahneler incelendiğinde fotoğrafçıların tercihlerinin çoğunlukla yalnız figürler, tiyatral kurgular, doğa manzaraları olduğu görülür. Ekonomik çöküntülerin ve dünya savaşının olduğu depresyon yılları adıyla anılan 1930’lar ve 1940’larda çoğunlukla toplumsal sıkıntıları, yoksulluğu ve yalnızlığı belgeleyerek melankolik atmosferi göstermişlerdir. Fotoğrafın teknolojinin köklü değişimler göstermeye başladığı, analog teknolojiden dijitale geçiş yıllarında daha çok renkler ve kompozisyonun gücüyle melankoli elde edilmiştir. 2000’ler ve günümüz fotoğraf çalışmalarında içsel duygular, anılar estetik kaygıyla melankoliyi yaratmıştır. Bu çalışmada irdelenen melankoli ağırlıklı fotoğraflarda melankoli atmosferini sağlamak için fotoğrafçıların tercih ettikleri yaklaşımlar; fotoğrafa verilen isim, baskı yöntemi, kadraj, aydınlatma, çekim mekânı, renk, figür ve duruş olmuştur. Fotoğrafların isimlerine bakıldığında; “Solup gitmek”, “Kendini kandırmak”, “Işığa doğru”, “Kasabanın kıyısında”, “Zamanın sisleri” isimleri melankolik etkiyi doğrudan arttırıcı isimlerken; “Beatrice”, “Göçmen anne”, “İspanyol uyanışı”, “İç mekanlar” isimleri ise doğrudan fotoğraftaki kişi ya da duruma dairdir. Belgesel tarzda üretilen fotoğrafların isimleri istisnalar olmakla beraber çoğunlukla bu tarzdadır. Örnek fotoğraflarda albümin baskı, siyah-beyaz ve renkli baskı olmak üzere üç farklı yöntem yer almaktadır. Teknolojik sınırlılıkların olduğu fotoğrafın ilk

dönemlerindeki örneklerde albümin baskı belki de zorunlu olarak kullanılmış olsa da her üç yöntemle de melankoli atmosferi elde edilebileceği görülmektedir. Çekim tekniği açısından değerlendirildiğinde; melankoli etkisini sağlayan unsurların çoğunlukla, dar kadraj, az ışıklı, iç mekân, sepya tonları, siyah-beyaz ya da soğuk renkler, objektife bakmayan şekilde insan figürü olduğu görülmüştür. Örnek fotoğraflarda sanat fotoğrafı ya da belgesel tarzda çalışan fotoğrafçıların melankolik atmosfer için istisnalar olmakla beraber benzer yaklaşımlarda olduğu görülmüştür.

Fotoğraf sanatı, duygusal deneyimleri ve ruh hallerini ifade etmek için etkili bir araç olmuştur. Melankolik bir ruh hali, fo-

toğraflarda yoğun duygusal atmosferlerin yaratılmasına yol açabilir. Melankoli, fotoğrafçılara nostaljik ya da hüzünlü anıları yansıtmak, yalnızlık hissini ifade etmek, belirli bir yer ya da nesneyle ilişkili duygusal bağları vurgulamak için ilham verebilmiştir. Her izleyici, bir fotoğrafı farklı şekillerde yorumlayabilir, çünkü sanat eserleri kişisel yaşanmışlıklara, ruh haline ya da genel anlamda bakış açısına göre farklı anlamlar kazanabilir. Ancak; genel eğilimler göstermiştir ki bu fotoğraflarda Melankolik atmosferler oluşturulmuştur. Tüm plastik sanatlarda olduğu gibi fotoğraf sanatçıların da melankolik atmosferleri oluşturmaya devam edeceklerdir.

Kaynakça

Bigotti, F. (2022). Melancholia. Encyclopedia of Early Modern Philosophy and the Sciences. Dana Jalobeanu, Charles T. Wolfe (Ed.). Gewerbestrasse: Springer Nature Switzerland.

Borgna, E. (2023). Melankoli. (M.Çilingiroğlu, Çev.), İstanbul: Yapı Kredi.

Burton, R. (2019). Melankolinin Anatomisi-I. (G. Karalök Özdemir, Çev.), İstanbul, Zeplin.

Foucault, M. (2017). Deliliğin Tarihi. (A. Kılıçbay, Çev.). İstanbul: İmge Kitabevi.

Freud, S. (2014). Yas ve Melankoli. (A. Emirsoy, Çev.). İstanbul: Telos Yayınevi.

Hippokrates. (2010). Aforizmalar. (E. Çoraklı, Çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Hirsch, R. (2000). Seizing The Photography/A History of Photography. New York: The McGraw-Hill.

Johannisson, K. (2011). Istoriya Melanhologii. O straha, kuke i chuvstvitelnosti v prezhnie vremena i teper. (Melankolinin Tarihi. Eski zamanlarda ve günümüzde korku, sıkıntı ve hassasiyet üzerine). Moskova: Novoe Literaturnoe Obozrenie.

Kierkegaard, S. (1997). Ölümçül Hastalık Umutsuzluk. (M. Yakupoğlu, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kierkegaard, S. (2013). Kişiliğin Gelişiminde Etik-Estetik Dengesi. (İ. Kapaklıkaya, Çev.). İstanbul: Araf Yayınları.

Kristeva, J. (2004). Gerard Nerval, Miras Yoksunu Şair. Cogito.

Öztürk, M. O. (1988). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Ankara: Nuroloji Matbaacılık.

- Seven, R. (2018). Antikçağ Mitolojisinde Melankoli. İğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. Sayı: 11, Nisan 2018.
- Sina, Ebu Ali İbn. (2007). Melankolinin Teşhis ve Tedavisi. (S. Aykut, Çev.). Cogito, sayı: 51, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sontag, S. (1998). Sanatçı: Örnek Bir Çilekeş / Susan Sontag'tan Seçme Yazılar. Haz. Y. Salman, M. Gürsoy Sökmen. İstanbul: Metis Yayınları.
- Stetler, P. (2015). Göçmen Anne, Nipomo, Kaliforniya 1936. Fotoğrafın Tüm Öyküsü. Ed. J. Hacking. (A. Bozkurt, Çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Teber, S. (2022). Melankoli Normal Bir Anomali. İstanbul: Okyanus.
- Weayer, M. (1998). Artistic Aspirations. A New History of Photography. Köln: Köne-mann.
- Yacavone, K. (2015). Benjamin, Barthes ve Fotoğrafın Tekilliği. Simber Atay ve Melih Tumen (çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Zhaparbekova, A. (2020). İnsan Bedeninde Melankoli Estetiği. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Elektronik Kaynaklar**
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. Julia Margaret Cameron. Erişim Adresi: <https://www.britannica.com/biography/Julia-Margaret-Cameron>. (Erişim Tarihi: 03.08.2023).
- Britannica. T. Editors of Encyclopaedia. Dorothea Lange. Erişim Adresi: <https://www.britannica.com/biography/Dorothea-Lange>. (Erişim Tarihi: 03.08.2023).
- Cosgrove, B. (2023). Spanish village. Life Magazine, Erişim Adresi: <https://www.life.com/people/life-behind-the-picture-w-eugene-smiths-guardia-civil-1950/>. (Erişim Tarihi: 02.08.2023).
- Coşkun Özüaydın, B. (2017). Kara Güneş'in Işığında Vita Melancholia'dan Vita Activa'ya: Antigone ve Arendt. Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 4 (2), 23-35. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuefad/issue/38911/434867>. Erişim Tarihi: (19/09/2023).
- Davies, L. (2010). Dazed Digital. Talking to Todd Hido, Erişim Adresi: <https://www.dazeddigital.com/photography/article/8087/1/talking-to-todd-hido>. (Erişim Tarihi: 08/07/2023).
- Etimoloji Türkçe. (2023). Erişim Adresi: <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/melankoli>. (Erişim tarihi: (08.09.2023).
- Gabriel Isak Kişisel Web Sitesi, Erişim Adresi: <https://www.gabrielisak.com/biography>. (Erişim Tarihi: 05.08.2023).
- Getty Museum Collection. (2022). Getty, Erişim Adresi: <https://www.getty.edu/art/collection/person/103KGX>. (Erişim Tarihi: 17.08.2023).
- Ginn, D. (2023). Henri Prestes talks to them frames about his Enchanting Photography, Erişim Adresi: <https://www.themframes.com/features/henri-prestes-talks-to-them-frames-about-his-enchanting-photography>. (Erişim Tarihi: 12.08.2023).
- Henri Prestes Kişisel Web Sitesi. Erişim Adresi: <https://henriprestesp.com/upcoming/9g0qiklwkm71o8hwcxjedjfb9zrnn7>. (Erişim Tarihi: 09.07.2023).

Ilona Longbroek. (2023). Kooness, Erişim Adresi: <https://www.kooness.com/artists/ilona-langbroek>. (Erişim Tarihi: 01.08.2023).

Ilona Longbroek. Erişim Adresi: <https://www.ilonalangbroek.com/gallery-mob?pgid=kq8i8uoc-5c3724fe-2dae-484a-b90f-c46489d6df9c>. (Erişim Tarihi: 12.07.2023).

Kraft, C. (2018). Todd Hido On "Homes at Night" and Illustrating Memories in Photography. Lens Culture, Erişim Adresi: <https://www.lensculture.com/articles/todd-hido-todd-hido-on-homes-at-night-and-illustrating-memories-in-photography>. (Erişim Tarihi: 07.07.2023).

Linckens, F. (2021). Ilona Langbroek: "A Kind of Nostalgia for Country That Is So Mysterious". Gallery Viewer, Erişim Adresi: <https://galleryviewer.com/en/article/872/ilona-langbroek-a-kind-of-nostalgia-for-a-country>. (Erişim Tarihi: 14.07.2023).

Met Museum. (2023). Julia Margaret Cameron, Erişim Adresi: https://www.metmuseum.org/toah/hd/camr/hd_camr.htm. (Erişim Tarihi: 19.09.2023).

Met Museum. (2023). Beatrice, Erişim Adresi: https://www.metmuseum.org/art/collection/search/271522?ft=*&oid=271522&pkgids=220&pos=23&nextInternalLocale=en&pg=0&rp=20&offset=20&exhibitionId=%7B79eb91e1-d244-4348-a0e6-16a692a72049%7D. (Erişim Tarihi: 18.09.2023).

MoMA. (2023) Dorothea Lange. Erişim Adresi: <https://www.moma.org/collection/works/50989>. (Erişim Tarihi: 18.09.2023).
Museo Reina Sofia (2010), Spanish Wake.

Erişim Adresi: <https://www.museoreinasofia.es/en/collection/artwork/spanish-wake>. (Erişim Tarihi: 15.09.2023).

National Galleries Scotland (2020), Francesca Woodman. Erişim Adresi: <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/85849>. (Erişim Tarihi: 14.09.2023).

Nitel Araştırmada Örneklem Seçimi. Açık Ders, Erişim Adresi: https://acikders.an kara.edu.tr/pluginfile.php/85894/mod_resource/content/0/ders13_nitel%20ara%C5%9Ft%C4%B1rmada%20%C3%B6rneklem%20se%C3%A7imi.pdf. (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

Nowhere Newsletter 11: Henri Prestes. (2020). Nowhere Diary, Erişim Adresi: <https://nowherediary.substack.com/p/nowhere-newsletter-11-henri-prestes>. (Erişim Tarihi: 08.07.2023).

Omwale, J. (2016). Todd Hido on Landscapes, Interiors and The Nude. Musee Magazine, Erişim Adresi: <https://museemagazine.com/culture/2016/11/11/review-landscapes-interiors-and-some-nudes-by-todd-hido>. (Erişim Tarihi: 08.07.2023).

Scma. Erişim Adresi: <https://scma.smith.edu/blog/w-eugene-smiths-spanish-wake>. (Erişim Tarihi: 12/08/2023).

Singulart. (2023). All Artworks by Gabriel Isak, Erişim Adresi: <https://www.singulart.com/en/artist/gabriel-isak-32337>. (Erişim Tarihi: 21.08.2023).

W. Eugene Smith Memorial Fund. Smit-hfund, Erişim Adresi: <https://www.smit-hfund.org/smith-legacy>. (Erişim Tarihi: 16.07.2023)

Görsel Kaynaklar

Resim 1. Henri Peach Robinson. Solup Gitmek (Fading Away). 1858. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/302289>. (Erişim Tarihi: 19.09.2023).

Resim 2. Julia Margaret Cameron. Beatrice. 1866. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Julia_Margaret_Cameron-Beatrice.jpg. (Erişim Tarihi: 08.09.2023)

Resim 3. Dorothea Lange. Göçmen Anne (Migrant Mother). 1936. <https://cdn.britannica.com/17/71217-050-6690956F/Migrant-Mother-photograph-Nipomo-California-Dorothea-Lange-1936.jpg>. (Erişim Tarihi: 08.09.2023)

Resim 4. W. Eugene Smith. İspanyol Uyanışı (Spanish Wake). 1951. <https://scma.smith.edu/blog/w-eugene-smiths-spanish-wake>. (Erişim Tarihi: 08.09.2023)

Resim 5. Francesca Woodman. Kendini Kandirmek 5 (Self Deceit 5), Rome, 1978. <https://lapetitemelancolie.net/2013/12/27/francesca-woodman-self-deceits-serie-rome-italy-1978/>. (Erişim Tarihi: 14.08.2023).

Resim 6. Todd Hido, İç Mekanlar (Interiors #4042-B), 1996. <http://www.toddhido.com/interiors>. (Erişim Tarihi: 07.07.2023).

Resim 7. Henri Prestes. Kasabanın Kıyısında (At The Edge of Town). <https://henriprestesp.com/upcoming/9g0qiklwkm71o8hwcxjedjfb9zrnn7>. (Erişim Tarihi: 07.07.2023).

Resim 8: Gabriel Isak. Işığa Doğru (Into The Light). 2020. <https://www.gabrielisak.com/>. (Erişim Tarihi: 07.07.2023).

Resim 9. Ilona Langbroek. Sessiz Kayıp (Mists of Time #1), 2023. <https://www.ilonalangbroek.com/gallery-mob?pgid=kq8i-8uoc-5c3724fe-2dae-484a-b90f-c46489d-6df9c>. (Erişim Tarihi: 07.07.2023).